

סילבוס

זכויות חברתיות במשפט העברי - 62473

תאריך עדכון אחרון 14-09-2023

2 HU Credits:

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): בני פורת

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: benny.porat@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: לפי תיאום מראש

מורי הקורס:

פרופ בנימין פורת

תאור כללי של הקורס:

במסגרת דיני זכויות חברתיות המשפט מגן על זכויותיהם של מעוטי היכולת כלפי בעלי הרכוש. קורס

זה יוקדש להתחקות אחר התפיסות החברתיות-כלכליות של המשפט העברי, כפי שהן משתקפות מן הסדרים שהוא קבע בתחום הזכויות החברתיות.

מטרות הקורס:

היכרות עם סוגיות מרכזיות בתפיסת עולמו של המשפט העברי בתחום הזכויות החברתיות, תוך כדי השוואתם אל התיאוריות החברתיות-כלכליות המקבילות בנות זמננו.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

הסטודנטים מצופים בסיום הקורס:

לזהות את העמדות הייחודיות של המשפט העברי בתחום דיני הזכויות החברתיות

ליישם רעיונות יסוד של המשפט העברי על דילמות משפטיות בנות זמננו בתחום הזכויות החברתיות

להשוות דוקטרינות שונות מדיני הזכויות החברתיות של המשפט העברי ומדיני הזכויות החברתיות של המשפט המודרני

לזכור ספרות מחקר מרכזית אודות דיני הזכויות החברתיות במשפט העברי

לנתח כראוי טקסטים ראשוניים של המשפט העברי

דרישות נוכחות (%) :

אין

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות, בחינה סופית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

(1) מבוא

(2) שישה עקרונות חלוקתיים מקראיים I (יסודות בספר בראשית; מיסוד בחוק; אחריות בין-אישית)

(3) שישה עקרונות חלוקתיים מקראיים II (קיום ושיקום; אחריות עצמית; ריבוד חברתי; השוק החופשי)

(4) שפה וצדק חברתי

(5) ירידת מנגנוני החלוקה המקראיים ועליית דיני צדקה החז"ליים

(6) האם מוסד הצדקה אנלוגי למערכת מיסוי?

(7) העני (קו העוני; היקף הסיוע ומטרותיו; אחריותו העצמית של מקבל הסיוע)

(8) היחיד והציבור (אחריות אישית ואחריות ציבורית; טיפול בעוני ופערים חברתיים)

(9) התיאולוגיה של הצדקה

(10) דיני עשיית עושר כמכשיר חלוקתי

(11) הזכות לחינוך

(12) האם המסים ראויים לשמש מכשיר חלוקתי? (מקור הסמכות לגביי המס; פרמטרים לחלוקת נטל המס)

(13) בעלי מוגבלויות

חומר חובה לקריאה:

הרב חיים דוד הלוי, 'במוצאי שנת השמיטה □ המשטר החברתי התורתי מול הקפיטליזם והסוציאליזם', קול סיני ה (תשכ"ו), עמ' 251-254.

משה ויינפלד, משפט וצדקה בישראל ובעמים (ירושלים, תשמ"ה), עמ' 11-2.

זאב ז'בוטינסקי, 'רעיון היובל', בתוך: אומה וחברה (ירושלים, תש"י), עמ' 177, 'פרקים בפילוסופיה הסוציאלית של התנ"ך', שם, עמ' 181.

בני פורת, 'אדם לאדם □ אח ורע', בתוך: ידידיה שטרן ובני פורת (עורכים), מסע בעקבות האחוה (טרם פורסם).

א"א אורבך, 'מגמות, דתיות וחברתיות בתורת הצדקה של חז"ל', בתוך: מעולמם של חכמים (ירושלים, תשמ"ח), עמ' 97.

יוסף יצחק לפשיץ, 'על תורת הכלכלה היהודית', תכלת 17 (תשס"ד), עמ' 63.

רמב"ם, הלכות מתנות עניים, פרקים ז-י.

חנוך דגן, 'דיני עשיית עושר: בין יהדות לליברליזם', דניאל גוטווין ומנחם מאוטנר (עורכים), משפט והיסטוריה (ירושלים, תשנ"ט), 165.

מיכאל יוגודה, 'בין זכויות חברתיות לחובות חברתיות במשפט העברי', בתוך: זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל (עורכים יורם רבין ויובל שני, תל אביב, תשס"ה), עמ' 233.

יעקב בזק, הלכות מיסים במקורות העבריים (ירושלים, תשכ"ד), עמ' 61-97.

בג"ץ 366/03 עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר

Cover Robert M., "A Jewish Jurisprudence", 5 J. of Law and Religion (1987) 65 זכות' 65
מול חובה: תורת המשפט היהודית של הסדר חברתי, יוסף דוד (עורך), שאלה של כבוד (ירושלים,
תשס"ו), R.139, Dworkin. 'Equality is What', 10 part 1, Affairs Public and Philosophy (1981), 185, 228-240.

Walzer Michael, Spheres of Justice: A Defense of Pluralism and Equality (New York,
1983), 71-74.

Isadore Twersky, 'Some Aspects of the Jewish Attitude toward the Welfare State', 5
Tradition (1963) 137-158

חומר לקריאה נוספת:

1. איתמר ברנר ואהרן אריאל לביא (עורכים), על הכלכלה ועל המחיה □ יהדות, חברה וכלכלה (ירושלים, תשס"ט), עמ' 274.
2. בן ששון מנחם (עורך), דת וכלכלה □ יחסי גומלין (ירושלים, תשנ"ה).
3. בר אילן הרב נפתלי, נקדש בצדקה (רחובות, תשנ"א).
4. ברגמן יהודה, הצדקה בישראל (ירושלים, תשל"ה).
5. דויטש חיותה, אליקים כסלו ובני לאו, בצדק אחזה פניך: עניים ועוני □ בין תמיכה לצמיחה (תל אביב, 2010)
6. דון-יחיא אליעזר, אלה בלפר ושמואל סנדלר (עורכים), יהדות ומדינה □ מסות ומחקרים, 4, צדק חברתי ומדיניות כלכלית במדינה יהודית (בר-אילן, תשס"ד).
7. ליכטנשטיין הרב אהרן, 'סעוד תסעוד עימו - השתתפות המקבל בגמילות חסדים', אריה מורגנשטרן (עורך), ספר זכרון לאברהם שפיגלמן (תל אביב, תשל"ט), 81.
8. מישר יורם, בדמותו: רעיון השוויון מעזרא עד ניטשה (ירושלים, תשס"ז).
9. עמיאל הרב משה אביגדור, הצדק הסוציאלי והצדק המוסרי והמשפטי שלנו (ת"א, תרצ"ו)
10. פורת בני, 'צדק חברתי לאורו של דין היובל □ עקרון ההזדמנות החוזרת', אקדמות יג (תשס"ג), 77.
11. רכניץ עידו, 'מדידת עוני בהשראה יהודית', תחומין כז (תשס"ז), 371-378
12. שביד אליעזר, הפילוסופיה של התנ"ך כיווד תרבות ישראל, פרק ב: חוקת מלכות האלוהים (ירושלים, תשס"ד), 199

-
13. שגיא אבי, 'שיח החמלה והלכות צדקה', אתגר השיבה אל המסורת (תל אביב, תשס"ג), 479.
14. Berman Joshua, *Created Equal: How the Bible Broke with Ancient Political Thought*, Ch. 3 'Egalitarianism and Assets: God the Economist', 81-108.
15. Chalmer Seth, *Ma'alot Tsedaqah and Ordine Caritatis: Orders of Charitable Priority in Maimonides and Aquinas*, 47 JOURNAL OF ECUMENICAL STUDIES, 167, 178 (2012).
16. Chodorow Adam S., 'Biblical Tax System and the Case for Progressive Taxation', 23 J. of Law and Religion 51 (2007-2008).
17. Chodorow Adam S., 'Agricultural Tithing and (Flat) Tax Complexity' 68 U. Pitt. L. Rev. 267 (2006).
18. Chodorow Adam S., 'Maaser Kesafim and the Development of Tax Law', 8 Fla. Tax. Rev. 153 (2007).
19. Englard Izhak, *Corrective Justice and Distributive Justice* (Oxford, 2009), Ch. 5
20. Goodman L, *On Justice: An Essay in Jewish Philosophy*, New Haven 1991
21. Goodman L, 'The Individual and the Community in the Normative Traditions of Judaism', *Autonomy and Judaism: The Individual and the Community in Jewish Philosophical Thought*, D. Frank (ed.), Albany 1992, 69
22. Levine Aaron, *Jewish Social Welfare and the Economy*, Sh'ma, 16/303, December 13, 1985.
23. Levine Aaron, *Equity in Taxation as Discussed in Rabbinic Literature*, xvi Intercom, Association of Orthodox Jewish Scientists (1976), 7-28.
24. Lifshitz Joseph Isaac, 'Welfare, Property and Charity in Jewish Thought', 44 Society 71-78 (2007)
25. Lifshitz Joseph Isaac, *Judaism, Law & the Free Market: an Analysis* (2012)
26. Nelson Eric, 'For the Land Is Mine': *The Hebrew Commonwealth and the Rise of Redistribution*, in *The Hebrew Republic: Jewish Sources and the Transformation of European Political Thought*, Ch. 2 (2011)
27. Novick Tzvi, *Charity and Reciprocity: Structures of Benevolence in Rabbinic Literature*, 105 HARVARD THEOLOGICAL REVIEW, 33 (2012).
28. Rosenberg Jacob and Avi Weiss, 'Land Concentration, Efficiency, Slavery, and

the Jubilee', in The Oxford Handbook of Judaism and Economics (Aaron Levine ed., 2010)

29. *Schwartz Seth, WERE JEWS A MEDITERRANEAN SOCIETY? RECIPROCITY AND SOLIDARITY IN ANCIENT JUDAISM (Princeton, 2010) Ch. 1 "Reciprocity and Solidarity", 1-20*

30. *Singer Joseph William, The Edges of the Field (Boston, 2000).*

31. *Walzer Michael, Spheres of Justice: A Defense of Pluralism and Equality (New York, 1983), 64-94.*

32. *Twersky Isadore, 'Some Aspects of the Jewish Attitude Toward the Welfare State', 5 Tradition (1963)*

מרכיבי הציון הסופי :
מבחן בכתב / בחינה בעל פה / מבחן מעשי 100 %

מידע נוסף / הערות: